

Temat 17. Liturgia i sakramenty ogółem

Chrześcijańska liturgia jest zasadniczo actio Dei, która jednoczy nas z Jezusem Chrystusem przez Ducha Świętego (por. adhortacja apostolska Sacramentum caritatis, 37).

15-12-2012

1. Tajemnica paschalna - Tajemnica żywa i ożywiająca

Słowa i działania Jezusa podczas Jego życia w ukryciu w Nazarecie i

podczas Jego publicznej posługi były zbawcze i uprzedzały siłę Jego tajemnicy paschalnej. „Gdy nadchodzi Jego Godzina (por. J 13, 1; 17, 1), przeżywa jedyne wydarzenie w historii, które nie przemija: Jezus umiera, zostaje pogrzebany, zmartwychwstaje i zasiada po prawicy Ojca „raz na zawsze” (Rz 6, 10; Hbr 7, 27; 9, 12). Jest to wydarzenie rzeczywiste, które miało miejsce w naszej historii, ale jest ono wyjątkowe, ponieważ wszystkie inne wydarzenia historyczne występują tylko raz i przemijają, znikają w przeszłości. Misterium Paschalne Chrystusa – przeciwnie – nie może pozostawać jedynie w przeszłości, ponieważ przez swoją Śmierć zniweczył On śmierć, a ponadto to, kim Chrystus jest, to, co uczynił i co wycierpiał dla wszystkich ludzi, uczestniczy w wieczności Bożej, przekracza wszelkie czasy i jest w nich stale obecny. Wydarzenie Krzyża i Zmartwychwstania trwa i

pociąga wszystko ku
Życiu” (*Katechizm*, 1085).

Jak wiemy, „u początku bycia chrześcijaninem nie ma decyzji etycznej czy jakiejś wielkiej idei, jest natomiast spotkanie z wydarzeniem, z Osobą, która nadaje życiu nową perspektywę, a tym samym decydujące ukierunkowanie”[1]. A zatem „źródłem naszej wiary i liturgii eucharystycznej jest bowiem samo wydarzenie: dar, jaki Chrystus uczynił z samego siebie w tajemnicy paschalnej”[2].

2. Tajemnica paschalna w czasach Kościoła: liturgia i sakramenty

„Tego zaś dzieła odkupienia ludzi i doskonałego uwielbienia Boga (...) dokonał Chrystus Pan głównie przez paschalne misterium swojej błogosławionej Męki, Zmartwychwstania i chwalebного Wniebowstąpienia”[3]. „Kościół głosi

i celebryje to misterium Chrystusa w swojej liturgii” (*Katechizm*, 1068).

„Słusznie przeto uważa się liturgię za wykonywanie kapłańskiego urzędu Jezusa Chrystusa; w niej przez znaki widzialne wyraża się, i w sposób właściwy poszczególnym znakom urzeczywistnia uświęcenie człowieka, a mistyczne Ciało Jezusa Chrystusa, to jest Głowa ze swymi członkami, wykonuje całkowity kult publiczny”[4]. „Całe życie liturgiczne Kościoła koncentruje się wokół Ofiary eucharystycznej i sakramentów” (*Katechizm*, 1113).

„Chrystus, «siedząc po prawicy Ojca» i rozlewając Ducha Świętego na swoje Ciało, którym jest Kościół, działa obecnie przez sakramenty ustanowione przez Niego w celu przekazywania łaski” (*Katechizm*, 1084).

2.1. Sakramenty: natura, pochodzenie i liczba

„Sakramenty są skutecznymi znakami łaski, ustanowionymi przez Chrystusa i powierzonymi Kościołowi. Przez te znaki jest nam udzielane życie Boże. Obrzędy widzialne, w których celebruje się sakramenty, oznaczają i urzeczywistniają łaski właściwe każdemu sakramentowi” (*Katechizm*, 1131). „Sakramenty są widzialnymi znakami (słowa i czynności), zrozumiałymi dla człowieka” (*Katechizm*, 1084).

„Opierając się na nauczaniu Pisma Świętego, na tradycjach apostoelskich (...) i na zgodnym zdaniu Ojców”, wyznajemy, że „wszystkie sakramenty Nowego Przymierza zostały ustanowione przez Jezusa Chrystusa” [5].

„W Kościele jest siedem sakramentów: chrzest, bierzmowanie (chryzmacja), Eucharystia, pokuta, namaszczenie

chorych, sakrament święceń,
małżeństwo” (*Katechizm*, 1113).

„Sakramenty te obejmują wszystkie etapy i wszystkie ważne momenty życia chrześcijanina: sprawiają narodzenie i rozwój chrześcijańskiego życia wiary, uzdrowienie i dar posłania. Widać w tym pewne podobieństwo, jakie istnieje między etapami życia naturalnego a etapami życia duchowego” (*Katechizm*, 1210).

Stanowią one uporządkowany zbiór, w którym Eucharystia zajmuje centrum, ponieważ zawiera samego Twórcę sakramentów (por. *Katechizm*, 1211).

Sakramenty oznaczają trzy rzeczy: *przyczynę* uświęcającą, którą jest Śmierć i Zmartwychwstanie Chrystusa; *skutek* uświęcający lub łaskę; oraz *cel* uświęcenia, którym jest wieczna chwała. „Sakrament jest znakiem, który przypomina to, co było wcześniej, a mianowicie mękę

Chrystusa; który uwidacznia to, co dokonuje się w nas przez mękę Chrystusa, a mianowicie łaskę; jest znakiem profetycznym, to znaczy zapowiadającym przyszłą chwałę” [6].

Znak sakramentalny, właściwy dla każdego sakramentu, stanowią przedmioty (elementy materialne – woda, olej, chleb, wino – i ludzkie gesty – obmycie, namaszczenie, nałożenie rąk, i tak dalej), które noszą nazwę *materii sakramentu*, a także przez słowa, które wypowiada szafarz sakramentu, które stanowią jego *formę*. W rzeczywistości „celebracja sakramentalna jest spotkaniem dzieci Bożych z Ojcem w Chrystusie i Duchu Świętym; spotkanie to wyraża się jako dialog przez czynności i słowa” (*Katechizm*, 1153).

W liturgii sakramentów istnieje część niezmienna (to, co w kwestii znaku

sakramentalnego ustanowił sam Chrystus) oraz części, które Kościół może zmieniać dla dobra wiernych i większej czci sakramentów, dostosowując je do okoliczności miejsca i czasu[7]. „Żaden obrzęd sakramentalny nie może być zmieniany ani poddawany manipulacji przez szafarza czy przez wspólnotę” (*Katechizm*, 1125).

2.2. Skutki i konieczność sakramentów

Wszystkie sakramenty udzielają łaski uświęcającej tym, którzy nie stawiają jej przeszkód[8]. Ta łaska jest „darem Ducha, który usprawiedliwia nas i uświęca” (*Katechizm*, 2003). Poza tym sakramenty udzielają łaski sakramentalnej, która jest „właściwa każdemu sakramentowi” (*Katechizm*, 1129). Łaska ta jest pewną Bożą pomocą w osiągnięciu celu tego sakramentu.

Nie tylko otrzymujemy łaskę uświęcającą, ale samego Ducha Świętego. „Przez sakramenty Kościoła Chrystus udziela członkom swego Ciała Ducha Świętego i Uświęciciela” (*Katechizm*, 739)[9]. Owoc życia sakramentalnego polega na tym, że Duch Święty przebóstwia wiernych, jednocząc ich w żywy sposób z Chrystusem (por. *Katechizm*, 1129).

Trzy sakramenty: chrzest, bierzmowanie i kapłaństwo udzielają poza łaską tak zwanego sakramentalnego *znamienia*, które jest niezatartą duchową pieczęcią odcisniętą w duszy[10], przez którą chrześcijanin uczestniczy w kapłaństwie Chrystusa i uczestniczy w Kościele w zależności od różnych stanów i funkcji. Sakramentalne znamię pozostaje na zawsze w chrześcijaninie jako pozytywna gotowość na łaskę, jako obietnica i gwarancja Bożej opieki oraz jako

powołanie do kultu Bożego i do służby Kościoła. W związku z tym te trzy sakramenty nie mogą być powtarzane (por. *Katechizm*, 1121).

Sakramenty, które Chrystus powierzył swojemu Kościołowi – a przynajmniej ich pragnienie – są konieczne do zbawienia, aby osiągnąć łaskę uświęcającą, i żaden nie jest zbędny, chociaż nie wszystkie są konieczne dla każdego człowieka[11].

2.3. Skuteczność sakramentów

Sakramenty „są (...) skuteczne, ponieważ działa w nich sam Chrystus: to On chrzci, to On działa w sakramentach, aby udzielać łaski, jaką oznacza sakrament” (*Katechizm*, 1127). Skutek sakramentalny następuje *ex opere operato* (z powodu samego faktu, że dokonuje się znak sakramentalny, na mocy samego działania)[12]. „Sakrament nie dokonuje się dzięki

sprawiedliwości człowieka udzielającego lub przyjmującego chrzest, ale mocą Boga”[13]. „W chwili, gdy sakrament jest celebrowany zgodnie z intencją Kościoła, moc Chrystusa i Jego Ducha działa w nim i przez niego, niezależnie od osobistej świętości szafarza” (*Katechizm*, 1128).

Człowiek, który sprawuje sakrament, staje w służbie Chrystusowi i Kościołowi, dlatego nosi nazwę *szafarza* sakramentu i nie może nim być każdy wierny chrześcijański, tylko w zwyczajnej sytuacji potrzebuje szczególnego upodobnienia z Chrystusem Kapłanem, który udziela sakramentu święceń[14].

Skuteczność sakramentów pochodzi od samego Chrystusa, który w nich działa, „skutki sakramentów zależą jednak także od dyspozycji tego, kto je przyjmuje” (*Katechizm*, 1128). Im

lepsze ma on usposobienie, jeśli chodzi o wiarę, nawrócenie serca i przyłgnięcie do woli Bożej, tym obfitsze są skutki łaski, którą otrzymuje (por. *Katechizm*, 1098).

„Oprócz tego święta Matka Kościół ustanowił sakramentalia. Są to znaki święte, które z pewnym podobieństwem do sakramentów oznaczają skutki, przede wszystkim duchowe, a osiągają je przez modlitwę Kościoła. Przygotowują one ludzi do przyjęcia głównego skutku sakramentów i uświęcają różne okoliczności życia”[15].

„Sakramentalia nie udzielają łaski Ducha Świętego na sposób sakramentów, lecz przez modlitwę Kościoła uzdalniają do przyjęcia łaski i dysponują do 1128, 2001 współpracy z nią” (*Katechizm*, 1670).

„Wśród sakramentaliów znajdują się najpierw błogosławieństwa (osób, posiłków, przedmiotów, miejsc)” (*Katechizm*, 1671).

3. Liturgia

Chrześcijańska liturgia „jest ze swej istoty *actio Dei*, która włącza nas w Jezusa poprzez Ducha”[16] i posiada podwójny wymiar: wznoszący i zstępujący[17]. „Liturgia jest «czynnością» *całego Chrystusa (Christus totus)*” (*Katechizm*, 1136), dlatego „liturgię celebrować cała wspólnota, Ciało Chrystusa zjednoczone ze swoją Głową” (*Katechizm*, 1140). W centrum zgromadzenia znajduje się w związku z tym sam Jezus Chrystus (por. Mt 18, 20), teraz zmartwychwstały i uwielbiony. Chrystus przewodniczy zgromadzeniu, które dokonuje celebracji. On, który działa nierozdzielnie zjednoczony z Duchem Świętym, zwołuje zgromadzenie, zbiera je i naucza. On – Najwyższy i Odwieczny Kapłan – jest głównym bohaterem rytualnego działania, które uobecnia

zaożycielskie wydarzenie, chociaż posługuje się swoimi szafarzami, aby odtworzyć (uobecniać rzeczywiście i prawdziwie, w „tutaj” i „teraz” celebracji liturgicznej) swoją odkupieńczą ofiarę i uczynić nas uczestnikami darów uczyty swojej Eucharystii.

Nie zapominając, że tworzy z Chrystusem-Głową „jakby jedną osobę mistyczną”[18], Kościół działa w sakramentach jako „organicznie zbudowana” „wspólnota kapłańska”. Dzięki chrztowi i bierzmowaniu lud kapłański staje się zdolny do celebrowania liturgii. Dlatego „czynności liturgiczne nie są czynnościami prywatnymi, lecz kultem Kościoła (...), należą do całego Ciała Kościoła, uwidoczniają je i na nie oddziałują. Poszczególnych natomiast jego członków dosięgają w różny sposób, zależnie od stopnia święceń, urzędów i czynnego udziału”[19].

W każdym obrzędach liturgicznych współuczestniczy cały Kościół – niebios a i ziemia, Bóg i ludzie (por. Ap 5). Chrześcijańska liturgia, chociaż jest celebrowana tylko tutaj i teraz, w konkretnym miejscu i jest wyrazem określonej wspólnoty, jest z natury katolicka, pochodzi od całości i prowadzi do całości, w jedności z Papieżem, z biskupami w komunii z Biskupem Rzymu, z wierzącymi wszystkich epok i miejsc, „aby Bóg był wszystkim we wszystkich” (1 Kor 15, 28). Z tej perspektywy fundamentalna jest zasada, że prawdziwym podmiotem liturgii jest Kościół, a konkretnie *communio sanctorum* wszystkich miejsc i wszystkich czasów[20]. Dlatego im bardziej celebrowanie jest ożywiane tą świadomością, tym konkretniej realizuje się w niej sens liturgii. Wyrazem tej świadomości jedności i powszechności Kościoła jest używanie łaciny i śpiewu

gregoriańskiego w niektórych częściach celebracji liturgicznej[21].

Wychodząc od tych rozważań, możemy powiedzieć, że zgromadzeniem, które dokonuje celebracji, jest wspólnota ochrzczonych, którzy „poświęceni są przez odrodzenie i namaszczenie Duchem Świętym, jako dom duchowy i święte kapłaństwo, aby przez wszystkie właściwe chrześcijaninowi uczynki składać ofiary duchowe”[22]. To „powszechne kapłaństwo” jest kapłaństwem Chrystusa jedyne Kapłana, w którym uczestniczą wszyscy Jego członkowie[23]. „W celebracji sakramentów całe zgromadzenie jest więc «liturgiem», każdy według swojej funkcji, ale «w jedności Ducha», który działa we wszystkich” (*Katechizm*, 1144). Dlatego udział w celebracjach liturgicznych, chociaż nie obejmuje całego życia nadprzyrodzonego

wiernych, stanowi dla nich, tak jak dla całego Kościoła, szczyt, do którego dąży cała jego działalność i źródło, z którego czerpie swoją siłę[24]. W rzeczywistości „Kościół *przyjmuje siebie* i tym samym *siebie wyraża* w siedmiu sakramentach, poprzez które łaska Boża wpływa konkretnie na egzystencję wiernych, aby całe ich życie, odkupione przez Chrystusa, stało się ofiarą miłą Bogu”[25].

Kiedy odnosimy się do zgromadzenia jako podmiotu celebracji, oznacza to, że każdy uczestnik obrzędów liturgicznych działa jako członek zgromadzenia, robiąc wszystko i wyłącznie to, co mu przysługuje. „Nie wszystkie członki spełniają tę samą czynność” (Rz 12, 4). Niektórzy są powołani przez Boga i przez Kościół do szczególnej służby wspólnocie. Ci słudzy są wybrani przez sakrament święceń, przez który Duch Święty uzdalnia ich do działania w

przedstawianiu Chrystusa-Głowy w służbie wszystkich członków Kościoła[26]. Jak wyjaśniał przy wielu okazjach Jan Paweł II, „*in persona Christi* «znaczy więcej niż w imieniu czy w zastępstwie Chrystusa. *In persona* to znaczy: w swoistym sakramentalnym utożsamieniu się z Prawdziwym i Wiecznym Kapłanem, który Sam tylko Jeden jest prawdziwym i prawowitym Podmiotem i Sprawcą tej swojej Ofiary — i przez nikogo właściwie nie może być w jej spełnianiu wyręczony»”[27]. Możemy obrazowo powiedzieć, jak wskazuje Katechizm, że „wyświęcony do posługi jest jakby «ikoną» Chrystusa Kapłana” (*Katechizm*, 1142).

„Celebrowane w liturgii misterium jest jedno, ale formy jego celebrowania są zróżnicowane. Bogactwo misterium Chrystusa jest tak niezgłębione, że żadna tradycja liturgiczna nie może wyczerpać jego

wymowy” (*Katechizm*, 1200-1201).

„W Kościele są obecnie używane następujące tradycje liturgiczne, czyli obrządki: obrządek łaciński (głównie rzymski, lecz także obrządki pewnych Kościołów lokalnych, jak obrządek ambrocjański, czy też obrządki pewnych zakonów), bizantyjski, aleksandryjski czy koptyjski, syryjski, ormiański, maronicki i chaldejski” (*Katechizm*, 1203).

„Kościół uważa za równe w prawach i godności wszystkie prawnie uznane obrządki i chce je na przyszłość zachować i zapewnić im wszelki rozwój”[28].

Juan José Silvestre

Bibliografia podstawowa

Katechizm Kościoła Katolickiego,
1066-1098; 1113-1143; 1200-1211 i
1667-1671

Lektury zalecane

Św. Josemaría Escrivá, homilia *Eucharystia – tajemnica wiary i miłości*, w: *To Chrystus przechodzi*, 83-94; również 70-80; *Rozmowy z prałatem Escrivá*, 115.

J. Ratzinger, *Duch liturgii*, Klub Książki Katolickiej, Poznań 2005

J. L. Gutiérrez-Martín, *Belleza y misterio. La liturgia, vida de la Iglesia*, EUNSA (Astrolabio), Pampeluna 2006, ss. 53-84, 113-126

[1] Benedykt XVI, encyklika *Deus caritas est* z 25 grudnia 2005 r., 1.

[2] Benedykt XVI, adhortacja apostolska *Sacramentum caritatis* z 22 lutego 2007 r., 34.

[3] II Sobór Watykański, konstytucja *Sacrosanctum Concilium*, 5; por. *Katechizm*, 1067.

[4] II Sobór Watykański, *Sacrosanctum Concilium*, 7; por. *Katechizm*, 1070.

[5] Sobór Trydencki: DS 1600-1601; por. *Katechizm*, 1114.

[6] Św. Tomasz z Akwinu, *Suma teologiczna*, III, q. 60, a. 3; por. *Katechizm*, 1130.

[7] Por. *Katechizm*, 1205; Sobór Trydencki: DS 1728; Pius XII: DS 3857.

[8] Por. Sobór Trydencki: DS 1606.

[9] Dzieło Ducha Świętego w nas, „abyśmy żyli życiem Chrystusa Zmartwychwstałego” (*Katechizm*, 1091); „jednoczy Kościół z życiem i posłaniem Chrystusa” (*Katechizm*, 1092), „uzdrawia i przemienia tych, którzy przyjmują sakrament, upodabniając ich do Syna Bożego” (*Katechizm*, 1129).

[10] Por. Sobór Trydencki: DS 1609.

[11] Por. Sobór Trydencki: DS 1604.

[12] Por. Sobór Trydencki: DS 1608.

[13] Św. Tomasz z Akwinu, *Suma teologiczna*, III, q. 68, art. 8.

[14] „Posługa święceń, czyli kapłaństwourzędowe (por. Sobór Watykański II, konst. *Lumen gentium*, 10.) służy kapłaństwu chrzcielnemu. Zapewnia ona, że w sakramentach działa Chrystus przez Ducha Świętego dla Kościoła. Zbawcze posłanie powierzone przez Ojca Jego Synowi wcielonemu zostaje powierzone Apostołom, a przez nich ich następcom. Otrzymują oni Ducha Jezusa, by działać w Jego imieniu i w Jego osobie (*in persona Christi*) (por. J 20, 21-23; Łk 24, 47; Mt 28, 18-20). W ten sposób szafarz wyświęcony stanowi więź sakramentalną, która łączy czynność liturgiczną z tym, co powiedzieli i uczynili Apostołowie, a

przez nich z tym, co powiedział i uczynił Chrystus – źródło i fundament sakramentów” (*Katechizm*, 1120).
Chociaż skuteczność sakramentu nie bierze się z moralnych cnót szafarza, niemniej jednak jego wiara i pobożność, poza przyczynianiem się do osobistego uświęcenia, wielce sprzyja dobremu usposobieniu podmiotu, który przyjmuje sakrament, a w związku z tym owocowi, jaki dzięki niemu otrzymuje.

[15] II Sobór Watykański, *Sacrosanctum Concilium*, 60; por. *Katechizm*, 1667.

[16] Benedykt XVI, *Sacramentum caritatis*, 37.

[17] „Z jednej strony Kościół, zjednoczony ze swoim Panem i «w Duchu Świętym» (Łk 10, 21), błogosławi Ojca «za Jego dar niewypowiedziany» (2 Kor 9,15)

przez adorację, uwielbienie i dziękczynienie. Z drugiej strony, aż do spełnienia się zamysłu Bożego Kościół nie przestaje składać Ojcu «ofiary z otrzymanych od Niego darów» i prosić Go, by zesłał Ducha Świętego na te dary, na niego samego, na wiernych i na cały świat oraz by przez komunie w śmierci i zmartwychwstaniu Chrystusa Kapłana i przez moc Ducha Boże błogosławieństwa przynosiły owoce życia «ku chwale majestatu Jego łaski» (Ef 1, 6)” (*Katechizm*, 1083).

[18] Pius XII, encyklika *Mystici Corporis* cytowana w: *Katechizm*, 1119.

[19] II Sobór Watykański, *Sacrosanctum Concilium*, 26; por. *Katechizm*, 1140.

[20] „Aby ofiara przyniosła zbawienie wszystkim, kapłan modli się: *Orate, fratres*, ponieważ ta ofiara jest moja i wasza, całego Kościoła

świętego. Módlcie się, bracia, nawet gdyby niewielu było was zgromadzonych; nawet gdyby fizycznie był obecny tylko jeden chrześcijanin i nawet gdyby był tylko sam celebrans - ponieważ każda Msza jest ofiarą powszechną, okupem za wszystkie pokolenia, języki, ludy i narody. Dzięki obcowaniu świętych wszyscy chrześcijanie otrzymują łaski z każdej Mszy, zarówno gdy jest ona sprawowana wobec tysięcy ludzi, jak i wtedy, gdy kapłanowi pomaga, jako jedyny uczestniczący, roztargniony, być może, chłopiec. W każdym przypadku ziemia i niebo łączą się, by wyśpiewywać wraz z Aniołami Pańskimi: *Sanctus, Sanctus, Sanctus...*” (Święty Josemaría Escrivá, *To Chrystus przechodzi*, 89).

[21] Por. Benedykt XVI, *Sacramentum caritatis*, 62; II Sobór Watykański, *Sacrosanctum Concilium*, 54.

[22] II Sobór Watykański, konstytucja dogmatyczna *Lumen Gentium*, 10.

[23] Por. II Sobór Watykański, *Lumen Gentium*, 10 i 34; dekret *Presbyterorum Ordinis*, 2.

[24] Por. II Sobór Watykański, *Sacrosanctum Concilium*, 20.

[25] Benedykt XVI, *Sacramentum caritatis*, 29.

[26] Por. II Sobór Watykański, *Presbyterorum Ordinis*, 2 i 15.

[27] Jan Paweł II, encyklika *Ecclesia de Eucharistia*, 29. W przypisie 59 i 60 przytoczone są wypowiedzi dwudziestowiecznego Magisterium w tej kwestii: „Sługa ołtarza działa w osobie Chrystusa jako głowy, który ofiaruje w imieniu wszystkich członków”.

[28] II Sobór Watykański, *Sacrosanctum Concilium*, 4.

.....

pdf | dokument generowany
automatycznie z [https://opusdei.org/pl-
pl/article/temat-17-liturgia-i-
sakramenty-ogoem/](https://opusdei.org/pl-pl/article/temat-17-liturgia-i-sakramenty-ogoem/) (02-04-2026)